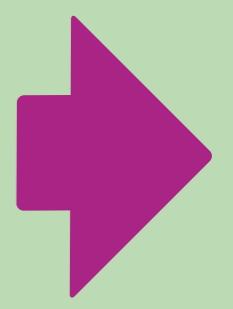

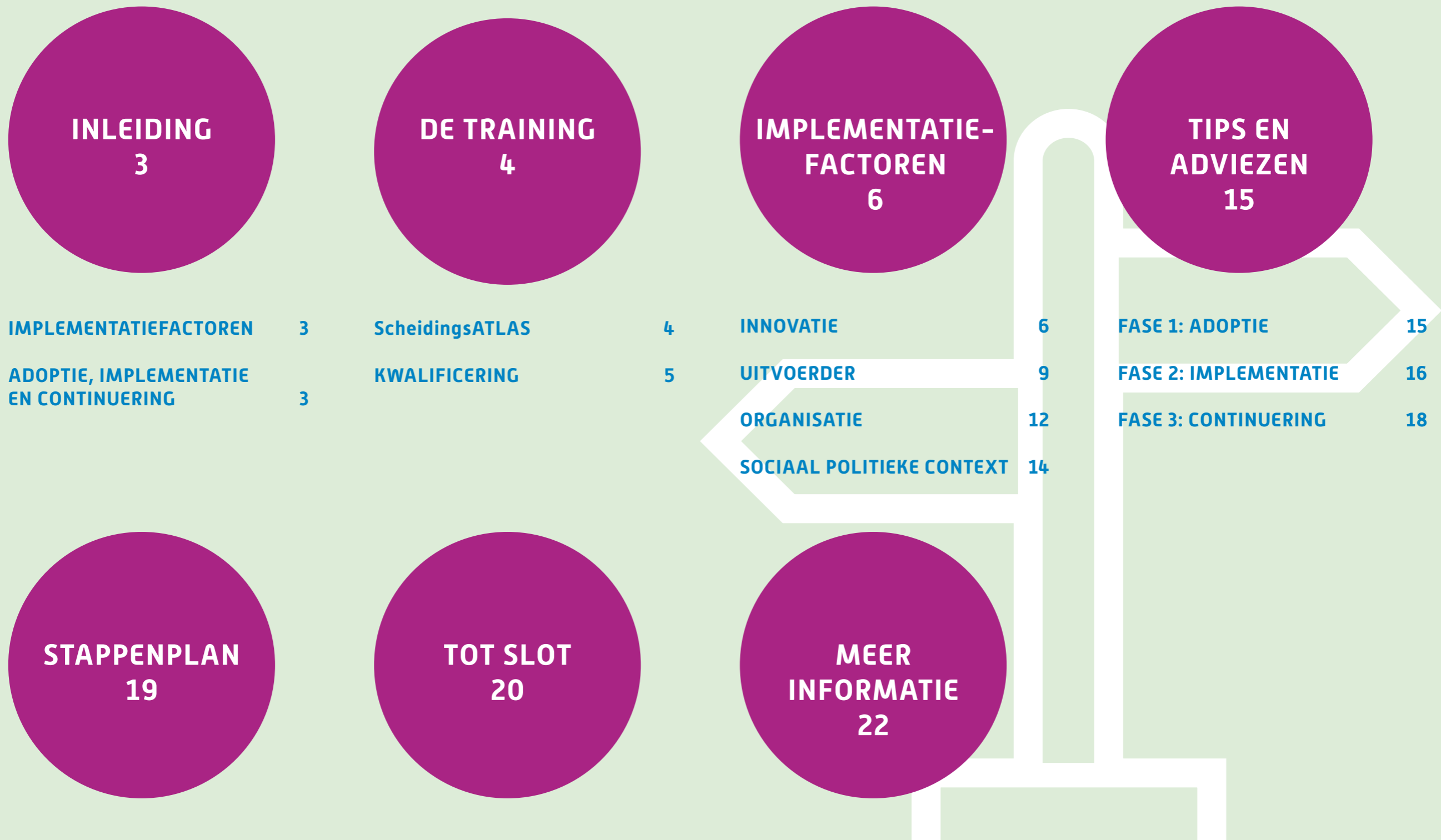

IMPLEMENTATIEPLAN ScheidingsATLAS

Preventieve groepstraining voor gescheiden ouders

INHOUD

INLEIDING

Voor u ligt een implementatieplan betreffende ScheidingsATLAS. Dit is een preventieve groeps-training voor ouders die gescheiden zijn of gaan scheiden. De training biedt ouders sociale steun en psycho-educatie. De training besteedt aandacht aan stress en steun, verlies en rouw, ouderschap na scheiding en positieve communicatie. De training is wetenschappelijk onderbouwd en in december 2022 onder voorbehoud erkend in de Databank Effectieve Jeugdinterventies als goed onderbouwd. ScheidingsATLAS werd ontwikkeld en onderzocht in een (ontwerpgericht) onderzoeksproject. De uitkomsten van dit project werden verwerkt in een nieuwe praktijkversie van de training. Deze is voor heel Nederland beschikbaar en wordt aanbevolen in de richtlijn Scheiding en problemen van jeugdigen. Er is een (SKJ- en Registerplein-geaccrediteerde) opleiding waar professionals die zelf de trainingen willen geven aan deel kunnen nemen.

Implementatiefactoren

Het succes van een methode, zoals ScheidingsATLAS, wordt voor een belangrijk deel bepaald door de kwaliteit van de programma-implementatie. Met kwaliteit van de programma-implementatie bedoelen we dat de beoogde

(intermediaire) gebruikers (bijvoorbeeld schoolmaatschappelijk werkers, jeugdwerkers, kind-behangers) en andere relevante personen, waaronder het management in de organisatie die de methode aanbiedt, de innovatie accepteren en uitvoeren zoals bedoeld.

In dit implementatieplan geven we allereerst een korte beschrijving van de ScheidingsATLAS groepstraining, waarna we relevante factoren voor de succesvolle implementatie van ScheidingsATLAS bespreken. Daarin maken we onderscheid naar relevante factoren in vier categorieën: 1) de innovatie, 2) uitvoerder, 3) organisatie en 4) sociaal-politieke omgeving. *Innovaties* zijn bijvoorbeeld richtlijnen, protocollen of programma's die geheel of gedeeltelijk nieuw zijn voor de beoogde gebruikers. In dit geval is de innovatie de groepstraining ScheidingsATLAS. De *uitvoerders* zijn de personen die met deze trainingen gaan werken (de groepstrainers). De *organisatie* gaat bijvoorbeeld over het sociaal team, organisaties voor maatschappelijk werk, (kinder)psychologie, preventiemedewerkers, mediators of scheidingscoaches waar deze professionals werkzaam zijn. De *sociaal-politieke omgeving* gaat over de mate waarin de innovatie past binnen bestaande wet- en regelgeving die door de bevoegde instanties zijn opgesteld. Denk

aan financiële structuren, inhoudelijke wetgeving of bijvoorbeeld toezicht vanuit de Inspectie.

Adoptie, implementatie en continuering

We hebben ervaringen opgehaald bij verschillende praktijkprofessionals, managers en ouders, in verschillende regio's in het land, betrokken bij ScheidingsATLAS, naar randvoorwaarden voor succesvolle integratie en borging van dit wetenschappelijk onderbouwd aanbod ouders die gescheiden zijn of gaan scheiden.

In het tweede deel van dit implementatieplan beschrijven we adviezen en tips van deze geraadpleegde stakeholders aan de hand van drie fasen van implementatie: adoptie, implementatie en continuering. Adoptie gaat over de beslissing om met een methode zoals deze te gaan werken. Implementatie betreft het daadwerkelijk in gebruik nemen van de methode. Onder continuering verstaan we het voortzetten van het werken met de methode. Dit is het einde van een invoeringsproces. We hebben het dan bijvoorbeeld over mogelijkheden voor borging van de methode voor de langere termijn.

DE TRAINING

ScheidingsATLAS

ScheidingsATLAS is een groepsprogramma over ouderschap na scheiding. Doel van ScheidingsATLAS is om ouderschap, opvoeding en de opvoedcontext na scheiding te versterken, ten einde de opgroeikansen en het welzijn van kinderen te verbeteren.

Doelgroep

Ouders die gescheiden zijn of gaan scheiden. Het betreft huwelijksontbindingen, verbroken geregistreerde partnerschapsrelaties of samenwoonrelaties. De ouders hebben een of meerdere kinderen en praktische vragen of zorgen over hun ouderschap na scheiding. Ouders nemen in principe individueel deel, maar deelname met hun ex-partner is wel mogelijk.

Aanpak

De ScheidingsATLAS groepstraining biedt ouders sociale steun en psycho-educatie. Een ScheidingsATLAS groep bestaat uit 6-12 deelnemers. De groepsbijeenkomsten zijn interac-

tief met het uitwisselen van tips en ervaringen, begeleide instructie en oefeningen. De interventie wordt gegeven door twee getrainde professionals, met ervaring in het werken met gescheiden ouders en groepstrainingen. Er is een gedetailleerde handleiding voor trainers. Trainers werken daarnaast met verschillende programmamaterialen, te weten: powerpoint-presentaties, animaties, video's, voorgestructureerde oefeningen, spelkaarten, en een driedimensionale verliescirkel. Verder zijn er publicaties, het handboek, een website, folder en video voor ouders, trainers en verwijzers. Daarnaast is ScheidingsATLAS ook als online training beschikbaar. Als naslagwerk is het 'ScheidingsATLAS'-handboek beschikbaar.

Tijdsbesteding

ScheidingsATLAS bestaat uit 2 bijeenkomst van elk 3 uur. Tussen de bijeenkomsten zit ongeveer 3 weken.

Erkenning

De training ScheidingsATLAS is in december 2022 onder voorbehoud erkend als goed onderbouwde training in de Databank Effectieve

Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut, zie ook ScheidingsATLAS - Effectieve jeugdinterventies | NJi.

Kwalificering

Om trainer te worden kan een (door SKJ- en Registerplein) geaccrediteerde training voor ScheidingsATLAS trainer gevolgd worden. De kwalificering tot ScheidingsATLAS trainer bestaat uit:

- 2 trainingdagen inclusief een terugkombijeenkomst.
- Individuele telefonische coaching.
- Intervisie en certificering.

De eerste trainingdag die deelnemers bijwonen vormt de startkwalificering waarmee zij een startkwalificatie krijgen. Met de startkwalificatie kan een trainer, samen met een andere gekwalificeerde trainer, een eerste ScheidingsATLAS groep geven. Tijdens de uitvoering van de eerste groep heeft elke trainer recht op eenmalige telefonische supervisie. Tijdens de terugkombijeenkomst vindt intervisie plaats door middel van rollenspellen. Daarin is er aandacht voor het leertraject en de leerdoelen van de trainer. Waar loopt hij of zij tegenaan, hoe gaat de trainer om

met lastige situaties? Tijdens de terugkombijeenkomst is er tevens mogelijkheid voor het uitwisselen van ervaringen.

Trainerscertificaten ('licenties') worden uitgereikt op basis van deelname aan de startkwalificering, het begeleiden van tenminste een Scheidings-ATLAS groep en deelname aan de terugkombijeenkomst met groepsintervisie. Licenties zijn twee jaar geldig.

IMPLEMENTATIEFACTOREN

In dit hoofdstuk geven we een lijst van factoren die in onderzoek relevant gebleken zijn voor het succesvol gebruik van een innovatie, zogenaamde determinanten voor succesvolle programma-implementatie of *implementatiefactoren* (zie ook Meetinstrument voor Determinanten van Innovaties; MIDI).

Per factor beschrijven we wat daarover bekend is betreffende ScheidingsATLAS. Deze informatie kan voor beroepskrachten en beleidsmakers bruikbaar zijn bij het invoeren (adoptie), uitvoeren (implementatie) en borgen (continuering) van de trainingen.

INNOVATIE

Procedurele helderheid

Mate waarin de innovatie in heldere stappen / procedures voor de uitvoerder is beschreven.

- Trainers nemen vooraf deel aan een geaccrediteerde kwalificatie waarin ze kennismaken en oefenen met de methode, de procedure en acti-

viteiten. Om trainer te worden, volgen beroepskrachten een kwalificering die bestaat uit: een startkwalificatiebijeenkomst; individuele telefonische coaching; een terugkombijeenkomst met uitwisseling en intervisie op basis van door de deelnemers ingebrachte intervisievragen.

- De materialenset die trainers tijdens de kwalificatie kunnen verkrijgen (gedetailleerde handleiding voor trainers inclusief kopieerbladen van voorgestructureerde oefeningen, powerpoint-presentatie per ScheidingsATLAS groepsbijeenkomst, animatie over coöperatief en parallel ouderschap, video's met voorbeeldsituaties, spelkaartenset en driedimensionale verliescirkel) is zodanig compleet dat na startkwalificering direct een training gestart kan worden.
- De trainershandleiding beschrijft stapsgewijs per sessie de doelen, activiteiten en benodigde materialen.
- Onderdeel van de kwalificatie is de mogelijkheid om telefonische coaching te hebben met een van de opleiders. Tijdens deze coachingsgesprekken kunnen vragen over het proces voorgelegd worden.
- Alle trainers nemen als onderdeel van hun kwalificering deel aan een terugkombijeenkomst. Tijdens betreffende bijeenkomst worden ervaringen uitgewisseld en reflecteren trainers met

collega-trainers op een eigen intervisievraag.

- Een trainerslicentie is 2 jaar geldig. Licenties worden verlengd door:

- Iedere twee jaar tenminste een ScheidingsATLAS groep te geven;
- Eens per twee jaar deel te nemen aan de jaarlijkse landelijke terugkombijeenkomst, inclusief intervisie.

Juistheid

Mate waarin de innovatie is gebaseerd op feitelijke kennis.

- ScheidingsATLAS is deels afgeleid van de Amerikaanse training ACT for the Children [Assisting Children through Transition]. ACT werd rond 1998 ontwikkeld ten behoeve van reductie van stress door scheiding. Dit is een veelbelovende, kortdurende en wetenschappelijk onderbouwde interventie voor gescheiden ouders, bestaande uit twee groepsessies van elk drieënhalf uur. Tijdens de bijeenkomsten worden ouders geïnformeerd en krijgen ze handvatten om de stress en impact van de scheiding voor de kinderen en zichzelf te verkleinen. ACT bevat daarnaast een juridische component. Onderdelen van ACT, over de impact van scheiding en psychische gezondheid, conflictmanagement en ouder-

schap na scheiding stonden model voor ScheidingsATLAS. Daarbij werden ervaringen met ACT meegenomen in de ontwikkeling van ScheidingsATLAS. ScheidingsATLAS is verder tot stand gekomen op basis van onderzoek, bijdragen van experts en ervaringen van gescheiden ouders.

- Er is onderzoek gedaan naar de training waarin positieve effecten van de training gevonden werden op door ouders ervaren steun en welzijn van hun kinderen.
- Onderzoeksuitkomsten zijn beschreven in vaktijdschriften en de interventiebeschrijving voor de Databank Effectieven Jeugdinterventies. ScheidingsATLAS is in december 2022 onder voorbehoud erkend als theoretisch goed onderbouwd.

Compleetheid

Mate waarin de beschreven activiteiten in de innovatie volledig zijn.

- Er heeft onderzoek plaatsgevonden naar de toepassing van ScheidingsATLAS. Daaruit bleek dat trainers graag met de training werken en deze goed uitvoerbaar is.
- ScheidingsATLAS biedt alle informatie, opleiding en materialen die nodig zijn om er goed mee te kunnen werken.

Complexiteit

Mate waarin de innovatie complex is om uit te voeren.

- ScheidingsATLAS is ontwikkeld in een ontwerpgericht onderzoeksproject. Doordat is aangesloten bij wensen en behoeften van zowel de intermediaire gebruikers (de beroepskrachten) als de eindgebruikers (ouders), is een zeer goed bruikbare en toegankelijke training ontstaan.
- Tijdens de kwalificatie worden beide ScheidingsATLAS bijeenkomsten met de trainers doorgenomen, waarbij nadrukkelijk aandacht wordt besteed aan de achtergronden van de onderdelen van de training en uitgebreid met de werkvormen wordt geoefend.

Congruentie huidige werkwijze

Mate waarin de innovatie aansluit bij de bestaande werkwijze.

- Een ScheidingsATLAS-trainer heeft:
  1. minimaal een Hbo-opleiding afgerond;
  2. een achtergrond in de psychologie, maatschappelijk werk, pedagogiek of vergelijkbaar veld;
  3. ervaring met het werken met ouders;
  4. kennis van en ervaring met het werken aan problematiek rondom verlies/scheiding;

5. een aantoonbare ervaring met begeleiding van groepsinterventies.

Op die manier sluit de training optimaal aan bij kennis en ervaring van de beroepskrachten die de groepsbijeenkomsten van de training leiden.

- Voor een deel van de ouders die deelnemen aan ScheidingsATLAS kan de training een schakelprogramma zijn naar verdere ondersteuning. De in de training aangereikte informatie en bewustzijn van ouders op deze thema's, helpen hen mogelijk om hun vragen en behoeften na deelname beter te articuleren. Dan kan het zijn dat zij na deelname aan ScheidingsATLAS bijvoorbeeld verdere ondersteuning zoeken of krijgen betreffende opvoeding, stress of omgang met hun ex-partner. In het handboek staan verschillende ondersteuningsmogelijkheden beschreven. Het is raadzaam voor de trainers om goed kennis te nemen van de lokale sociale kaart, zodat gerichte doorverwijzing mogelijk is.
- In de praktijk blijkt ScheidingsATLAS goed inzetbaar als ouderbijeenkomsten voor ouders van wie kinderen deelnemen aan preventieve groepstrainingen (bv. Stoere Schildpadden, Dappere Dino's).

-ScheidingsATLAS kan ook ingezet worden om ouders die op een wachtlijst staan (bv. voor omgangsbegeleiding; Ouderschap Blijft) te steunen en informeren.

Zichtbaarheid uitkomsten

Gepercipieerde zichtbaarheid van de uitkomsten voor de uitvoerder.

- De onderbouwing en effectiviteit van de training zijn een belangrijk onderdeel van de kwalificatie van de training. Dit betekent dat tijdens zowel de startkwalificering als de terugkombijeenkomsten de laatste inzichten over effectiviteit van de training als ook onderdelen van de training gedeeld worden.
- De kwalificatie van nieuwe trainers is een samenwerking tussen TNO en Kenniscentrum Kind en Scheiding (KKS), waarbij TNO voornamelijk focust op kennisaspecten en KKS op praktijkaspecten van ScheidingsATLAS.
- Onderzoeksresultaten worden gedeeld met trainers via de [website](#), [Facebookpagina](#) en [nieuwsbrieven](#).
- Onderzoeksresultaten staan beschreven in de interventie-databankbeschrijving van de training. Deze krijgt iedere vijf jaar een update.
- Er is een [video](#) beschikbaar (ScheidingsATLAS - YouTube) voor ouders, beroepskrachten en

beleidsmakers waarin de training wordt toegelicht, inclusief de resultaten uit onderzoek.

Relevantie cliënt

Mate waarin de uitvoerder de innovatie relevant vindt voor zijn / haar cliënt.

- ScheidingsATLAS is een laagdrempelige, preventieve aanpak ter ondersteuning van ouderschap na scheiding die beschikbaar is voor alle ouders die scheiden of gescheiden zijn. Er zijn geen harde contra-indicaties.
- Vanwege het kortdurende en laagdrempelige karakter van de training is er geen intakegesprek waar selectie van deelnemers plaatsvindt. Professionals/organisaties die ScheidingsATLAS aanbieden, communiceren zo helder en concreet mogelijk de doelgroep en doelen van de interventie. De praktijk leert dat op het moment dat er vragen zijn over geschiktheid van deelname, een verwijzer of ouder hierover vragen stelt aan de aanbieder van de training. De aanbieder neemt in dat geval de volgende overwegingen over kenmerken van deelnemers of groepssamenstelling mee in de dialoog met de verwijzer of ouder:
  - Ouders kunnen na, maar ook tijdens de scheiding deelnemen. Belangrijk is dat zij ruimte

voelen om te kunnen reflecteren op de eigen situatie en openstaan voor informatie en tips.

- Ouders kunnen deelnemen met verschillende mate van conflict met de andere ouder, maar het betreft een preventieve training die bestaand conflict niet oplost. Het is belangrijk dat de ouder bereid is vanuit de eigen rol in het ouderschap kennis tot zich te nemen / aan het werk te gaan.
- Als er geen sprake is van omgang van een ouder met zijn of haar kinderen of als kinderen uit huis zijn, brengt ScheidingsATLAS waarschijnlijk minder. Het advies is in dat geval eerst het handboek te lezen en te kijken of deelname aan de training gewenst is.
- In de basis nemen ex-partners in verschillende groepen deel, maar er is ook ervaring van ouders die in een groep deelnamen met hun ex-partner. Bij deelname in dezelfde groep is het belangrijk dat betreffende ex-partners zich allebei veilig voelen en er geen strijd tussen beiden is die het groepsproces kan verstoren.
- De training is passend na huwelijksontbinding en verbroken samenwoonrelaties. Het juridische proces staat niet op de voorgrond. Wel is het praktisch dat er iets is geregeld omtrent

het ouderschap (omgang, ouderschapsplan), zodat er voor ouders afspraken zijn om zich aan te relateren.

- Als de training wordt aangeboden in plaats van de ouderavond van een groepstraining voor kinderen (Stoere Schildpadden, Dappere Dino's), is het advies om al teveel heterogeniteit te voorkomen door niet te mengen met ouders die gericht ScheidingsATLAS doen zonder dat hun kind betreffende training volgt. Zij hebben mogelijk uiteenlopende motivaties voor deelname en delen wel/niet het aspect van betreffende training.

UITVOERDER

Persoonlijk voor-/nadeel

Mate waarin het gebruik van de innovatie voordeel / nadeel oplevert voor de uitvoerder zelf.

- Het voordeel van het gebruik van ScheidingsATLAS voor de trainers is voornamelijk gelegen in de houvast die de gestructureerde en onderbouwde methode biedt, de praktische tools

die trainers met de methode krijgen voor het werken met deze doelgroep, en de mogelijkheid voor deskundigheidsbevordering in de vorm van coaching en intervisie.

- Voordeel van ScheidingsATLAS is voornamelijk zichtbaar in de alledaagse leefwereld van de deelnemende ouders, op de eerste plaats de opvoedcontext.

Uitkomstverwachting

Gepercipieerde belang en waarschijnlijkheid dat het beoogde doel met de innovatie bij de cliënt wordt bereikt.

- Het hoofddoel van de ScheidingsATLAS is om het ouderschap, de opvoeding en de opvoedcontext na scheiding te versterken, ten einde de opgroeikansen en welzijn van kinderen te verbeteren.
- Verwachte uitkomsten als resultaat van deelname aan de training, aangaande drie thema's:
Thema I. Draagkracht-draaglast balans
  - De ouder ervaart sociale steun doordat de groep een veilige en ondersteunende omgeving is.
  - De ouder heeft kennis en bewustzijn over draagkracht-draaglast balans en het belang van steun:

- > Ouders weten wat de begrippen draagkracht en draaglast inhouden;
- > Ouders weten hoe de balans tussen draagkracht en draaglast er bij hen uitziet;
- > Ouders weten wat zij kunnen doen om hun draagkracht te vergroten zodat ze zich krachtig voelen na de scheiding.

Thema II. Opvoeding en ouder-kindrelatie

- De ouder heeft kennis en bewustzijn over de impact van scheiding (inclusief verlies en rouw) en de emotionele behoeften van kinderen:
  - > Ouders weten wat de verliescirkel is en welke fases van rouw er zijn;
  - > Ouders weten hoe de verliescirkel kan helpen om iedereen die betrokken is bij hun scheiding, beter te begrijpen.
- De ouder heeft kennis en bewustzijn over, en de intentie tot gebruik van effectieve opvoedstrategieën:
  - > Ouders weten wat een autoritatieve opvoedstijl inhoudt;
  - > Ouders weten hoe in een opvoedstijl de balans tussen warmte, genegenheid en sturing belangrijk is voor kinderen.

Thema III. Ouderschap na scheiding

- De ouder heeft kennis en bewustzijn over ouderschap na scheiding:
  - > Ouders weten wat coöperatief en parallel ouderschap zijn;
  - > Ouders weten in welke situatie welke manier om ouderschap met de andere ouder te verdelen het meest passend is.
- De ouder heeft kennis en bewustzijn over conflictmanagement:
  - > Ouders weten hoe meningsverschillen leiden tot conflicten en wat de verschillende niveaus van escalatie zijn;
  - > Ouders weten hoe ze zelf kunnen zorgen dat de impact van escalatie van conflicten beperkt blijft.
- De ouder heeft kennis en bewustzijn over, en de intentie tot gebruik van positieve communicatie:
  - > Ouders weten wat geweldloze communicatie en de ik-boodschap inhouden;
  - > Ouders weten hoe ze de ik-boodschap kunnen gebruiken;
  - > Ouders weten hoe positieve communicatie kan helpen om lastige onderwerpen op een positieve manier bespreekbaar te maken.

Taakopvatting

Mate waarin de innovatie past bij de taken waarvoor de uitvoerder zich in zijn / haar functie verantwoordelijk voelt.

- De ScheidingsATLAS training wordt uitgevoerd door ervaren professionals. Zij hebben een achtergrond in een van de volgende typen organisaties:
  - Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD), sociale teams, Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG);
  - Praktijken/organisaties voor maatschappelijk werk, (kinder)psychologie, of van (ortho)pedagogen, preventiemedewerkers, jeugdwerkers, etc.;
  - Mediators, scheidingscoaches. Doorgaans betreft het beroepskrachten die in hun werk gericht zijn op het versterken van de opvoedcontext na scheiding.

Medewerking cliënt

Mate waarin de uitvoerder verwacht dat de cliënt meewerkt aan de innovatie.

- Onderzoek laat zien dat ouders enthousiast waren over hun deelname aan ScheidingsATLAS. Ouders bleken steun en herkenning te vinden in de ervaringen van andere ouders en de inhoud van de training. Ze vonden het

fijn om te reflecteren op hun eigen situatie en waardeerden de praktische tips en duidelijke informatie.

- Bijna alle deelnemende ouders (95%) zouden ScheidingsATLAS aanraden aan andere ouders.

Tevredenheid cliënt

Mate waarin de uitvoerder verwacht dat de cliënt tevreden is over de innovatie.

- ScheidingsATLAS weet ouders te informeren en versterken. Ook biedt de training deelnemende ouders concrete aanknopingspunten voor de ondersteuning van kinderen en voor positieve communicatie met de andere ouder.
- De ervaringen over impact op ouders uit onderzoek en de uitvoeringspraktijk worden met nieuwe trainers gedeeld tijdens de kwalificering. Bovendien is tijd gereserveerd tijdens de terugkombijeenkomst voor collega-trainers om hier ook onderling over uit te wisselen.
- Ouders gaven in onderzoek naar de training aan meer grip te hebben gekregen om hun kinderen te ondersteunen.
  - "Ik vond het fijn om te kunnen reflecteren op hoe het bij ons gaat, en hoe ik graag zou willen dat het gaat. Het is prettig om daarbij handvatten te krijgen, een soort stappenplan bij het nadenken."

- "Ik heb er veel aan gehad. Ik was met name op zoek welk concreet gedrag ik moet tonen om het de kinderen zo min mogelijk moeilijk te maken."
- Ook hebben ze steun en herkenning ervaren.
  - "Het bewust worden dat ik het zo slecht nog niet doe!"
  - "Met elkaar sparren, naar elkaar luisteren, tips geven en het handboek lezen."
  - "Deze fases waren heel herkenbaar en de theorie erbij was ook erg fijn."
- Wat ouders het meest waardeerden: duidelijke informatie en voorbeelden, de prettige en veilige werkvormen, het contact met andere ouders die hetzelfde hebben meegemaakt, steun en herkenning.

Sociale steun

Steun die de uitvoerder ervaart of verwacht met betrekking tot het gebruik van de innovatie.

- In organisaties waar meerdere trainers ScheidingsATLAS groepen geven, zien we dat intervisiegroepen gevormd worden.
- Via e-mail en telefoon kunnen trainers met praktische vragen terecht bij de ervaren opleiders.
- Alle trainers worden onderdeel van het landelijke netwerk van trainers en wisselen

praktische tips en tops uit tijdens de intervisiemomenten.

- Het kan helpend zijn als een coördinator of ambassadeur binnen de eigen organisatie aangesteld wordt (en voor deze rol tijd voor deze persoon beschikbaar is).

Descriptieve norm

Waargenomen gedrag van collega's; mate waarin collega's de innovatie gebruiken.

- Het netwerk van trainers groeit steeds. Er zijn gekwalificeerde trainers in alle Nederlandse provincies.
- Op de Facebookpagina en in de nieuwsbrief wordt gemeld als er nieuwe trainers gecertificeerd zijn.

Subjectieve norm

De invloed van belangrijke anderen over het gebruik van de innovatie.

- De toepassing van ScheidingsATLAS wordt landelijk in verschillende richtinggevende documentatie geadviseerd. Bijvoorbeeld in de Richtlijn Scheiding en problemen van jeugdigen
  - Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming.
- In het onderzoek gaven alle trainers aan ScheidingsATLAS aan te raden aan collega's.

Genoemde redenen, "omdat...":

- Het preventief is (kan complexe scheiding voorkomen).
- Het laagdrempelig is en veel mensen kan bereiken ("cadeau voor iedere ouder").
- Het lotgenotencontact stimuleert ("mooi instrument om ouders tips/ervaringen te geven / laten uitwisselen" / "veel steun aan elkaar").
- Ouders tevreden en enthousiast zijn.
- Er een compleet handboek is, met ondersteunende literatuur.
- Het mooi opbouwt, veel tips geeft.
- Het een mix is van theorie en oefeningen.
- Het ouders ontdekkingen geeft; "we doen het best goed", "dat kan beter", "daar heb ik niet bij stil gestaan" ("zet ouders aan het denken").
- Er geen alternatief is.
- Er behoefte is aan deze info bij ouders.
- ScheidingsATLAS meerwaarde heeft in opvoeding (zit alles in om ouders hun kind goed te laten ondersteunen voor-na scheiding).
- Daarnaast zouden trainers de training ook aan gemeenten aanraden. Daarbij worden soortgelijke argumenten gegeven:

- “Jazeker, het ondersteunt ouders. Kan door het inzicht wat ze hebben gekregen moeilijke scheidingen verminderen.”
- “Ja, kortdurend, laagdrempelig, je kan veel mensen bereiken.”
- “Jazeker, geeft ouders lotgenoten, veel informatie, concrete tips, veel steun aan elkaar, dit is ook de behoefte.”

Eigen-effectiviteitsverwachting

Mate waarin de gebruiker zich in staat acht de verschillende activiteiten uit de innovatie uit te voeren.

- Uit evaluaties van de kwalificatie van trainers blijkt het enthousiasme om met de training aan de slag te gaan.
- Trainers vinden het soms uitdagend, maar heel leerzaam en waardevol om tijdens de startkwalificering en terugkombijeenkomst in rollenspel te oefenen met de verschillende onderdelen van ScheidingsATLAS.
- Tijdens de terugkombijeenkomst waardeerden de trainers het reflecteren op alle onderdelen van ScheidingsATLAS: hoe is ze dit in de praktijk vergaan en waar leven vragen of uitdagingen?
- De trainers zijn positief over de programmatrmaterialen, inclusief beschikbaar beeldmateriaal; het ziet er aantrekkelijk uit en is praktisch

in gebruik. Ze zien het handboek voor ouders echt als verdiepend, alhoewel dit wel talig is.

Kennis

Mate waarin de gebruiker kennis heeft die nodig is om de innovatie te kunnen gebruiken.

- Kennis over de trainingen wordt primair overgebracht via het SKJ- en Registerplein- geaccrediteerde kwalificatietraject.

Informatieverwerking

Mate waarin de gebruiker kennis heeft genomen van de inhoud van de innovatie.

- Ten behoeve van informatieverwerking over de trainingen zijn de volgende aspecten onderdeel van de kwalificatie van (nieuwe) trainers: het opdoen van ervaring, terugkoppeling en herhaling, intervisie, groepsdiscussies, rollenspellen, zelf laten presenteren, en coaching on the job.

ORGANISATIE

Formele bekrachtiging management

Formele bekrachtiging van de innovatie door het management.

- TNO is eigenaar van ScheidingsATLAS, en zet zich in voor toegankelijkheid van (kennis over) de training.
- Kenniscentrum Kind en Scheiding en TNO hebben een duurzame samenwerking in het onderhoud van de training en het scholen van (nieuwe) trainers.

Personeelsverloop

Vervanging van vertrekkende medewerkers.

- Er is meerdere keren per jaar gelegenheid om nieuwe professionals op te leiden tot trainer van ScheidingsATLAS.
- Ieder jaar wordt een terugkombijeenkomst georganiseerd voor intervisie en (her)certificering.

Capaciteit/bezettingsgraad

Voldoende personeelsbezetting op de afdeling of in de organisatie waar de innovatie gebruikt wordt.

- Het is nuttig om voor deelname aan de opleiding te bezien of professionals ruimte hebben in hun caseload om de training uit te voeren. Het geven van een groep is namelijk voorwaarde voor deelname aan de terugkombijeenkomst en certificering.

Financiële middelen

Beschikbaarheid van financiële middelen die nodig zijn voor het gebruik van de innovatie.

- Het is nuttig als gesprekken over financiering gevoerd worden voordat trainers beginnen (opgeleid worden), zodat ze daarna ook daadwerkelijk trainingen kunnen aanbieden.
- ScheidingsATLAS wordt doorgaans ingebed in de bestaande financieringsstructuur van een uitvoerende organisatie (of er wordt separaat financiering aangevraagd bij een gemeente).
- Er is geen prijs vastgesteld voor het uitvoeren van ScheidingsATLAS. De aanbieder van de training bepaalt zelf de kosten op basis van uren (zie Tijd), geldende tarieven voor personele kosten en eventuele directe kosten voor locatie en materialen.
- Deelname is voor ouders doorgaans vrij van kosten.

Tijd

Hoeveelheid tijd die beschikbaar is voor het gebruik van de innovatie.

- De training wordt gegeven door twee gecertificeerde trainers. De geschatte tijdsinvestering voor het geven van een ScheidingsATLAS training aan een groep ouders is 10 uur per trainer

[inclusief voorbereiding, maken van werkaantekeningen, exclusief eventuele reistijd].

Materiaal en voorzieningen

Aanwezigheid van materiële voorzieningen voor het gebruik van de innovatie.

- Voor de uitvoering van de trainingen zijn de volgende materialen beschikbaar:
  - Gedetailleerde handleiding voor trainers inclusief kopieerbladen van voorgestructuurde oefeningen;
  - Powerpointpresentatie per ScheidingsATLAS-groepsbijeenkomst;
  - Boek ScheidingsATLAS: Wegwijzer voor ouders;
  - Animatie over coöperatief en parallel ouderschap;
  - Video's met voorbeeldsituaties;
  - Spelkaarten;
  - Driedimensionale verliescirkel.
- De groepsbijeenkomsten van ScheidingsATLAS kunnen op veel verschillende locaties uitgevoerd worden. Te denken valt aan locaties van de zorgaanbieder, een bibliotheek, een buurtcentrum.

Coördinator

Eén of meerdere personen die belast zijn met het coördineren van de invoering van de innovatie binnen de organisatie.

- De interventie-eigenaar (TNO) en opleiders (TNO en Kenniscentrum Kind en Scheiding) zijn niet belast met het coördineren van de trainingen binnen uitvoerende organisaties. Denk bijvoorbeeld aan agendabeheer (wanneer en waar trainingen worden gegeven) of het zorgdragen voor financiering.
- De coördinerende rol van de interventie-eigenaar / opleiders beperkt zich tot het informeren en kwalificeren van (nieuwe) trainers en het bijhouden van een trainersoverzicht van gekwalificeerde trainers.
- Voor coördinatie van de trainingen dient een uitvoerende organisatie zelf de rol van coördinator te beleggen (bv. op organisatie-/gemeente-/regioniveau; bv. een uitvoerend professional/trainer of iemand in beleids-/regierol).

Turbulentie in de organisatie

Mate waarin er andere (organisatie)veranderingen gaande zijn die de invoering van de innovatie in de weg staan.

- Personeelsverloop kan continuïteit in de uitvoering van de trainingen in een regio/werkgebied bedreigen. Het is zaak voor uitvoerende organisaties om hier tijdig op te anticiperen. Er is meerdere keren per jaar gelegenheid om nieuwe professionals op te leiden tot trainer van ScheidingsATLAS.
- Ervaring uit de praktijk leert dat inbedding van de trainingen in breder beleid rondom preventieve ondersteuning bij scheiding – bijvoorbeeld door het invoeren van de evidence-based preventieve training ScheidingsATLAS voor ouders naast ander preventief ondersteuningsaanbod voor bijvoorbeeld kinderen na de scheiding van hun ouders (bv. Stoere Schildpadden, Dappere Dino's, KIES, buddy-project van Villa Pinedo) of bijvoorbeeld omgangsbemiddeling/-begeleiding (bv. Ouderschap Blijft, Ouderschap Na Scheiding) – heel passend is.

Beschikbaarheid informatie

Beschikbaarheid van informatie over het gebruik van de innovatie.

- Er wordt niet op een centrale plek een agenda bijgehouden (met plaats en data waarop trainingen plaatsvinden en hoe en bij wie ouders kunnen worden aangemeld).
- Trainers / uitvoerende organisaties zijn zelf belast met het verstrekken van zodanige informatie (bv. op de eigen website) dat ouders en verwijzers weten hoe, wat, waar deelname aan ScheidingsATLAS mogelijk is.
- Op het moment van een centrale evaluatie door TNO wordt hierover contact opgenomen met de trainers.

Feedback aan uitvoerder

Feedback over voortgang van het invoeringsproces aan de gebruiker.

- In nieuwsbrieven en sociale media (Facebook / LinkedIn) wordt gedeeld als er nieuwe trainers gekwalificeerd zijn. Gekwalificeerde trainers staan bovendien met adres en contactgegevens vermeld op de contactpagina van de methode.
- Trainers hebben de mogelijkheid om successen en dilemma's in de implementatie te delen tijdens telefonische coaching, intervisie of in direct contact met de opleiders / interventie-eigenaar.
- Indien daar aanleiding toe is, worden door TNO en Kenniscentrum Kind en Scheiding (kleine

aanpassingen aan de training gemaakt op basis van de feedback van trainers. Dergelijke aanpassingen wordt gecommuniceerd met uitvoerders in nieuwsbrieven en tijdens de terugkombijeenkomst.

SOCIAAL-POLITIEKE CONTEXTE

Wet- en regelgeving

Mate waarin de innovatie past binnen bestaande wet- en regelgeving die door de bevoegde instanties zijn opgesteld.

- Nederlandse gemeenten zijn verantwoordelijk voor jeugdhulp en preventieve ondersteuning van ouderschap. Hetgeen betekent dat gemeenten een beleidsplan moeten opstellen voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg en voorzieningen op dat gebied moeten treffen. ScheidingsATLAS is een evidence-based erkende training voor preventie die hierbij passend is.

TIPS EN ADVIEZEN

FASE 1: ADOPTIE

Adoptie van een methode is de beslissing om deze te gaan gebruiken. Personen op verschillende niveaus in een organisatie besluiten een vernieuwing, op basis van hun kennis daarover en een afweging van voor- en nadelen, te gaan gebruiken.

Om een adoptiebeslissing over ScheidingsATLAS te bevorderen is het volgende volgens praktijkprofessionals, ouders en beleidsmakers van belang:

Innovatie

- De prevalentie is hoog van scheiding, betrokken kinderen en (mogelijke) negatieve gevolgen. Praktijkorganisaties zien als gevolg daarvan ook een hoge vraag om praktische ondersteuning van ouders en gezinnen. Dit is helpend in de adoptiebeslissing.
- Wat gewaardeerd wordt aan ScheidingsATLAS is dat het een hele laagdrempelige, preventieve training is die ouders steunt en informeert. De

training is geschikt voor een hele diverse groep aan ouders die gaan scheiden of gescheiden zijn.

- Bovendien kan ScheidingsATLAS ouders helpen om de weg te vinden naar passende hulp na de scheiding.
- Ouders over ScheidingsATLAS:
  - "Ik vind het heel lastig als je dus in zo'n situatie komt om uit te vogelen waar je dus om hulp kan vragen."
  - "Al is het alleen al een mooi initiatief vind ik, om ouders bewust te maken van wat een scheiding kan doen met kinderen. Dat is alleen maar goed geweest."
  - "Het mooiste stukje vond ik 'waar sta jij in de scheiding?'. Dat was wel een eye-opener voor mij."

Uitvoerder

- Het is helpend om vooraf goed af te stemmen met (andere) uitvoerende partijen die werkzaam zijn rondom het thema (preventieve ondersteuning bij) scheiding. Zodoende wordt goed helder wie welke taakopvatting heeft en hoe bij implementatie van ScheidingsATLAS naar elkaar verwezen kan worden.
- ScheidingsATLAS wordt gegeven door een duo van gecertificeerde trainers. Het is dus voor

de professional raadzaam om te bezien of er (tenminste) een andere gecertificeerde trainer binnen de organisatie (of in samenwerking met anderen) beschikbaar is voor het samen uitvoeren van de training.

Organisatie

- Het is nuttig als gesprekken over financiering gevoerd worden voordat trainers beginnen (opgeleid worden), zodat ze daarna ook daadwerkelijk trainingen kunnen aanbieden.
- Het is helpend in de afstemming op bestuurlijk niveau aan te sluiten bij bestaande structuren (bv. regionaal platform; een ontwikkeltafel voor gemeenten), "omdat het op een natuurlijke manier in beleid moet komen".
- Het is nuttig om voor deelname aan de opleiding te bezien of professionals ruimte hebben in hun caseload om de trainingen uit te voeren.
- De ervaring is dat het helpend is als er een coördinerend persoon is die echt voor de training gaat. Dit kan een ambtenaar zijn die daar de mensen bij gaat zoeken. Maar het kan ook andersom een praktijkorganisatie/-professional(s) zijn die bottom up werkt.

Sociaal-politieke omgeving

- Gemeenten hebben een opdracht op het gebied van preventie. Dat wordt uiteenlopend ingevuld: In de ene gemeente staat bijvoorbeeld preventie van scheidingsproblematiek in het coalitieakkoord terwijl in een andere gemeente weinig expliciet vermeld staat waar preventie zich op toespitst. De uitvoerende organisaties kunnen binnen deze kaders invulling geven aan deze gemeentelijke opdracht.
- De training is beschreven voor de Databank Effectieve Jeugdinterventies en het kwalificatietraject is SKJ- en Registerplein-geaccrediteerd. Dit kan belangrijk zijn voor organisatie en beleid, en dat is goed geregeld.

FASE 2: IMPLEMENTATIE

Implementatie is een fase in het invoeringsproces van een methode – in dit geval ScheidingsATLAS – waarin de professionals deze training daadwerkelijk in gebruik gaan nemen.

De volgende factoren bevorderen volgens praktijkprofessionals, ouders en beleidsmakers een succesvolle implementatie van ScheidingsATLAS:

Innovatie

- Er is geen intakegesprek met ouders voorafgaand aan de groepsbijeenkomsten.
- Het is dus belangrijk om voor ouders de juiste en volledige informatie te delen over de inhoud, doelstelling en doelgroep van de training. Voor wie zijn deze betekenisvol?
- Professionals/ organisaties die ScheidingsATLAS aanbieden, communiceren ook naar verwijzers/ andere organisaties in het werkgebied daarom zo helder en concreet mogelijk de doelgroep en doelen van de interventie.
- De praktijk leert dat op het moment dat er vragen zijn over geschiktheid van deelname, een verwijzer of ouder hierover vragen stelt aan de aanbieder van de training.
- Er kan gebruikgemaakt worden van informatie die trainers krijgen tijdens het kwalificatietraject, in de databankbeschrijving, op de websites (www.tno.nl/atlas; www.scheidingsatlas.nl) of bijvoorbeeld de [informatievideo](#).

Uitvoerder

- Trainers vinden het prettig om in een intervisie-/app-groep ervaringen uit te wisselen: "Dat geeft veel energie en dan kun je ook leren van en met elkaar."

- Het is helpend als er trainers van verschillende organisaties / in verschillende gemeenten in een regio opgeleid zijn. Dit biedt kansen om samen te werken en van elkaar te leren, en optimaal door te verwijzen naar vervolghulp waar nodig.
- Elke groepsbijeenkomst wordt geleid door twee gecertificeerde trainers. De ervaring is dat de bijeenkomsten als intensief ervaren kunnen worden en hard werken zijn als trainers. Het is raadzaam vooraf als trainersduo met elkaar af te spreken wie welke rol heeft in de activiteiten en elkaar aan te vullen en te ondersteunen. Hiermee wordt geoefend tijdens het kwalificatietraject.
- Trainers over ScheidingsATLAS:
  - "Superleuk om te doen."
  - "Ouders zeggen dat 'bemoeienis' van TNO fijn is, omdat het dan wel degelijk onderbouwd is. Inzicht door cijfers haalt het pijnlijke eraf, er zijn meer mensen die scheiden."
  - "Prachtig product."
  - "Ouders vinden het fijn om ervaringen te delen."
  - "Prachtig programma, sluit goed aan bij de doelgroep!"
  - "Filmpjes werden als prettig en afwisselend ervaren."
  - "Inzet van twee ervaren coaches helpt voor goed verloop."

Organisatie

- Het is goed om een plan te maken voor de werving van ouders voor de groepen.
- De ervaring leert dat instroom van ouders via de volgende routes kan verlopen:
  - Ten eerste worden ouders geworven via bestaande communicatie van aanbieders van ScheidingsATLAS (bv. sociale teams, jeugdhulporganisaties, kindbehartigers, mediators) en hun partners in het veld (bv. via websites, sociale media, brochures, persoonlijk contact). Omdat geen verwijzing nodig is voor de training, kunnen ouders zich direct melden bij de aanbieder van de training (via een aanmeldlink bijvoorbeeld).
  - Ten tweede stromen ouders in via het uniform hulpaanbod van de rechtbank. Soms betreft het ouders die als ex-partners op de wachtlijst staan voor interventies voor omgangsbemiddeling/-begeleiding (bv. Ouderschap Blijft, Ouderschap Na Scheiding) en individueel deelnemen aan een ScheidingsATLAS groepstraining.
  - Ten derde nemen ouders deel wier kinderen deelnemen aan preventieve groepstrainingen (Stoere Schildpadden, Dappere Dino's). Zij worden uitgenodigd om deel te nemen aan ScheidingsATLAS in plaats van aan een ouderbijeenkomst van deze trainingen.
- De samenwerking met wijkteams, jeugdhulpaanbieders of andere organisaties die met scheiding en gezinnen werken (bv. ook mediators) is helpend bij de werving van deelnemers.
- Let op dat bekendheid bij andere organisaties/verwijzers niet gelijkstaat aan bekendheid en vindbaarheid voor ouders. Zorg dat ook de informatie voor ouders toegankelijk en vindbaar is.
- Als in gemeenten actieve buurtteams zijn waarin direct contact is met ouders, kunnen zij goed de verbinding met ouders leggen voor deelname aan de training.
- Het is belangrijk om goed de doorlopende lijn in beeld te brengen: hoe is een en ander in de regio geregeld van preventief naar meer intensieve begeleiding? Naar wie en waar kan worden doorgeschakeld dan wel teruggeschakeld?
- Het is helpend om een leidinggevende te hebben die direct achter de uitvoering van de training staat.
- Ten behoeve van de werving is bekendheid met de interventie belangrijk: zowel bij collega-professionals als ouders direct.
- Voorbeelden van communicatie: folders voor ouders, weekbrieven van school of kinderopvang, meldingen op sociale media, de lokale krant.
- Het lijkt helpend in de communicatie om te vermelden dat deelname gratis is.
- Stem de communicatie / werving af op capaciteit in de groepen, zodanig dat geen wachtlijst ontstaat en mogelijkheid tot deelname waargemaakt kan worden.
- Sommige ouders hebben de voorkeur / mogelijkheid voor deelname in de avond, anderen in het weekend of tijdens werktijd. Kijk of het mogelijk is om in het aanbod van de training hierin te variëren.
- Voor ouders voor wie deelname aan de groepen lastig te regelen is, of niet prettig voelt, kan deelname aan de (gratis) ehealth variant van ScheidingsATLAS uitkomst bieden. Deze is online in eigen tijd en op eigen tempo te volgen.
- De ervaring leert dat op bepaald moment gewoon starten – en dus niet langdurig wachten tot een groep vol is (maximaal aantal deelnemers) – zal zorgen voor ervaring, bekendheid en op den duur meer instroom in de groepen.
- Er is ervaring met zowel kleine (gemiddeld 4 of 5 deelnemers) als grotere groepen (8-12 deelnemers). Bij de kleinere groepen gaven trainers aan dat zij goed de diepte in konden met de ouders. Nadeel is dat de investering per deel-

nemer daarmee groter is. In de grotere groepen waren trainers meer bezig met informatie-overdracht en was minder ruimte voor diepere reflectie in de groep. De trainers hebben dit niet als belemmering ervaren.

- Trainers missen soms de tijd om alles goed (in) te regelen, zeker bij eerste groepen. Gun jezelf als trainer de tijd om de bijeenkomsten voor te bereiden en ook na te bespreken met de co-trainer.
- Plan als trainer tijdens de eerste groepsbijeenkomsten een coachingsgesprek in met de opleider voor het ophalen van praktische tips in de uitvoering.

Sociaal-politieke omgeving

- Het is nuttig als er afspraken zijn tussen gemeenten over financiën/het gebruik van aanbod van kinderen in gemeenten onderling. Dus stel, gemeente A koopt een training in, dan is het helpend als daar ook kinderen/ouders van gemeente B aan deel kunnen nemen. Een voorbeeld uit de praktijk: "Gemeenten hebben onderling contact. We hebben de regel dat 60% uit deze gemeente zelf moet komen."

FASE 3: CONTINUERING

De laatste fase in het invoeringsproces van een methode wordt de continueringfase genoemd. Hierin nemen de gebruikers op basis van hun ervaringen met de vernieuwing een besluit tot voortzetting (of beëindiging) van het gebruik.

Om continuering van ScheidingsATLAS te bevorderen, zijn volgens betrokken praktijk-professionals, ouders en beleidsmakers de volgende zaken van belang:

Innovatie

- Normaliseren is belangrijk: "Het is normaal dat je dit soort trainingen doet."

Uitvoerder

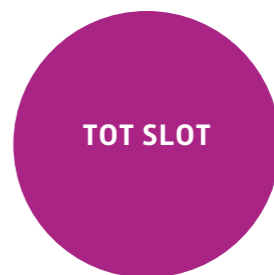
- Trainers blijven enthousiast door uitwisseling onderling. Deels is dit belegd binnen de kwaliteitsborging van het programma (bijv. intervisie tijdens de terugkombijeenkomsten), maar dit kan ook binnen een organisatie of regio opgepakt worden.

Organisatie

- Belangrijk om oog te hebben voor continuïteit. Niet iedere praktijkprofessional kan opgeleid worden en ze wisselen van werkplek. Dan kan het helpend zijn om een trainerspool te hebben van mensen die de interventies kunnen aanbieden.
- Tip: De innovatie opnemen in opleidingsbeleid en jaarplannen van (nieuwe) medewerkers.
- Het is helpend als er een vaste herkenbare planning van ScheidingsATLAS is. Men weet dan wanneer er gestart kan worden.

Sociaal-politieke omgeving

- Belangrijk om tijdig te beginnen met het organiseren van financiering voor de programma's in het volgende jaar (subsidieafspraken zitten vaak flink dichtgetimmerd).

STAPPENPLAN

Hieronder is een overzicht met stappen / activiteiten die uitgevoerd kunnen worden om een succesvolle implementatie van ScheidingsATLAS te bevorderen. Dit kan naar eigen inzicht worden in-/aangevuld.

ACTIVITEITEN	WANNEER	WIE	VERANTWOORDELIJKHEDEN
Adoptiebeslissing ScheidingsATLAS			
Afstemmen op bestuurlijk niveau			
Afstemmen uitvoerende partijen rondom thema			
Deelnemen startkwalificering			
Plannen ScheidingsATLAS groep			
Wervingsplan ouders			
Werving ouders			
Vorbereiden randvoorwaarden bijeenkomsten (o.a. ruimte, materialen, informatie ouders)			
Vorbereiden ruimte			
Implementatie ScheidingsATLAS bijeenkomsten			
Telefonische coaching met opleider			
Intervisie tijdens terugkombijeenkomst			
Evaluatie binnen uitvoerende organisatie			
Terugblik en evt. aanpassing			
Anticipatie op continuering			

Beheersing:

- Wat gaan we doen om het plan zo te laten lopen als gepland?
- Wat gaan we doen als het plan niet zo loopt als gepland?

TOT SLOT

Cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] laten zien dat het aantal scheidingen van ouders de afgelopen jaren is toegenomen. Een steeds groter aantal ouders van minderjarige kinderen in Nederland woont niet samen in een gezin. Een scheiding van ouders is een ingrijpende gebeurtenis in het leven van alle betrokkenen. Het markeert een verlies (van de oude gezinssituatie, regelmatig woonplaats, sociale contacten, etc.). Als gevolg hiervan is rouw een veelvoorkomende ervaring bij scheiding, zoals dat ook is na de dood van een dierbare. Het kost tijd en moeite van betrokkenen om het verlies te verwerken en te wennen aan de nieuwe situatie.

Voor ouders betekent de scheiding het einde van hun partnerrelatie, maar door hun ouderschap blijven ze wel met elkaar verbonden.

Zij zitten vaak vol praktische vragen. Wat betekent de scheiding voor mijn kinderen? Hoe kan ik ze helpen wennen aan de nieuwe situatie? Hoe zorg ik goed voor mezelf en de kinderen? Hoe werkt dat, ouderschap na scheiding? En hoe communiceer ik daarover met mijn ex? ScheidingsATLAS sluit hierbij aan en geeft ouders informatie en steun bij ouderschap na scheiding.

ScheidingsATLAS is een evidence-based, erkende preventieve training ter ondersteuning van gescheiden ouders. Onderzoek toont aan dat in twee bijeenkomsten ouders geïnformeerd worden, bijgedragen wordt aan welzijn en ouders effectief gesteund worden in hun rol als ouder.

De mate waarin ScheidingsATLAS succesvol is, wordt voor een belangrijk deel bepaald door de kwaliteit van implementatie van de training. Dat wil zeggen dat de beoogde (intermediaire) gebruikers (uitvoerders) en andere relevante personen, waaronder het management in de organisatie die de methode aanbiedt, de methoden accepteren en uitvoeren zoals bedoeld.

In dit implementatieplan gaven we (na een korte beschrijving van ScheidingsATLAS) een overzicht van relevante factoren voor de succesvolle implementatie van ScheidingsATLAS. We maakten daarbij onderscheid naar relevante factoren betreffende de innovatie, de uitvoerder, de organisatie en de sociaal-politieke omgeving. Daarnaast bespraken we randvoorwaarden voor succesvolle adoptie, implementatie en continuering van ScheidingsATLAS volgens praktijkprofessionals, ouders en beleidsmakers in verschillende regio's in het land. Praktijkprofessionals en -organisaties die ScheidingsATLAS willen invoeren in hun werkgebied kunnen de implementatiefactoren en aanbevelingen gebruiken om een eigen op-maat-implementatieplan op te stellen. Daarvoor kan gebruikgemaakt worden voor het stappenplan in de afsluitende paragraaf van dit document [zie Stappenplan].

INLEIDING

DE TRAINING

IMPLEMENTATIE-
FACTOREN

TIPS EN
ADVIEZEN

STAPPEN-
PLAN

TOT SLOT

MEER
INFORMATIE

We wensen de praktijkorganisaties, (co-)trainers, ouders en kinderen veel succesvolle, betekenisvolle ScheidingsATLAS groepen toe, teneinde bij te dragen aan het versterken van de veerkracht van jonge kinderen na de scheiding van hun ouders.

Team ScheidingsATLAS, december 2022

MEER WETEN?

Wetenschappelijke publicaties over de trainingen:

Klein Velderman, M., Pannebakker, F., Van Vliet, W., & Reijneveld, M. (2020). Haalbaarheid en doelrealisatie van ScheidingsATLAS, een kortdurende training voor preventieve ondersteuning van gescheiden ouders. *Tijdschrift Kinder- & Jeugdpsychotherapie*, 2, 96-112.

Klein Velderman, M. (2021). ScheidingsATLAS wijst scheidende ouders de weg. *de Pedagoog*, 2021(4), 12-13.

COLOFON

Uitgave:

TNO
Afdeling Child Health
Sylviusweg 71
2333 BE Leiden

Tekst:

Mariska Klein Velderman
Fieke Pannebakker

Datum:

December 2022

Vormgeving:

Taluut, Utrecht

Contact:

Secretariaat TNO Child Health
childhealthsecretary@tno.nl
0888 666 153
www.tno.nl/atlas

Ontwikkeling van dit implementatieplan werd mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van ZonMw (project 555001027).

Verwijzen naar dit implementatieplan kan als volgt: Klein Velderman, M., & Pannebakker, F. (2022). *Implementatieplan: ScheidingsATLAS: Preventieve groepstraining voor gescheiden ouders*. Leiden: TNO Child Health.

© TNO, Child Health, Leiden